

FRÅN REDAKTIONEN

Varmt välkommen till ett nytt nummer av *Tidskrift för litteraturvetenskap*! Dubbelnumret innehåller elva artiklar där olika former av tillfälleslitteratur, i de flesta fall tillfällespoesi, diskuteras och analyseras.

Framför allt från 1600-talet och 1700-talet finns stora mängder litteratur som skrevs till och framfördes vid olika tillfällen såsom bröllop, begravningar och akademiska högtider. På tryckerierna pågick en febril aktivitet, och samlingarna av tillfallestryck i svenska arkiv från dessa århundraden är gigantiska. Ingen vet exakt hur omfattande de är. Kvalificerade beräkningar och uppskattningar har gjorts, men beståndet har aldrig räknats; det vore en närmast omöjlig uppgift. (Detta har bland andra Per S. Ridderstad skrivit en hel del om i skilda sammanhang.) Det är förklaringen till att majoriteten av bidragen i numret behandlar texter från just 1600- och 1700-talen, då såväl stora och välkända som perifera och numera bortglömda författare grep pennan vid livets större och mindre tillfällen och högtider.

Även under 1800- och 1900-talen strödde författare gärna in tillfällesdikter och tillfallestal i sina böcker. Bläddrar man i en 1800-talspoets samlade skrifter – till exempel Tegnér's eller Wirsén's – finner man i regel sådana texter. Dessa skriftralster ansågs alltså äga sitt berättigande utöver de givna sammanhang där de ursprungligen var avsedda att ha sin verkan, men skälet till att de samlades och gavs ut var rimligen även att de hade betydelse för författaren.

Också nuförtiden utkommer böcker med tillfallestexter. 2008 publicerades till exempel en digervolym av Lars Huldén med titeln *Akademiska dikter och visor*, i vilken texterna enligt författarens förord har tillkommit på beställning eller planerats för speciella, akademiska sammanhang. Och kanske är det just i de akademiska sammanhangen som tillfälleslitteraturen står sig starkast idag, även om det också hålls brölloppstal och skrivs nekrologer *en masse*.

Man fortsatte – och fortsätter – alltså även i modern tid att skriva kasualtexter, som de också kan benämnas, exempelvis gravdikter – och dödsrunor – över släktingar och vänner. Detta trots att bland annat begravningsdiktningen utsattes för kärv kritik redan på 1750-talet, då Olof von Dalin i ett anförande i Vitterhetsakademien kritiserade tidens usla tillfällespoeter – en kritik som sedan kulminerade i Johan Henric Kellgrens välkända angrepp i *Stockholms Posten* 1778–1783 på de så kallade rimkräken. Begravningspoesin levde paradoxalt nog vidare trots den tunga kritiken, framhåller Stina Hansson i den senaste studien om svensk tillfälleslitteratur, *Svensk bröllopsdiktning under 1600- och 1700-talen. Renässansrepertoarernas framväxt, blomstring och tillbakagång*, som i numret recenserar av Per S. Ridderstad.

Det finns en fara i att lättvindigt avfärda tillfälleslitteraturen som en andra klassens vitterhet (såsom ofta gjorts bland litteraturvetare historiskt). Dessa texter är inte sällan både mer komplicerade och mer mångfacetterade än de vid första anblicken förefaller; de kräver ofta nya synsätt,

teorier och metoder för att komma till sin rätt. En fråga som man bland andra bör ställa när man läser dem är om de genremässigt enbart är begravningsdikter, bröllopsdikter och hyllningsdikter, eller om poeterna även diskuterade andra – dolda eller underliggande – frågor i dem, frågor som i så fall fick hållbara ett idéinnehåll som var oväntat i detta specifika sammanhang. Sophia Elisabet Brenner smög, som Ruth Nilsson utrett i *Kvinnosyn i Sverige. Från drottning Kristina till Anna Maria Lenngren*, diss., Lund 1973, ibland in feministiska – och därmed politiskt syftande – kommentarer i sin tillfällespoesi. I djurgravpoesin, som jag själv ägnat en studie, var det snarast mer regel än undantag att smussa in oförmodade ståndpunkter i skilda ämnen; denna på ytan bagatellartade diktning var inte bara en övningsarena för poeten och ett sätt att visa sin lärdom, spiritualitet och formuleringsförmåga, utan den rymmer ett sprängstoff som kunde användas både karriärmässigt och politiskt. Ofta kräver tillfällesdikterna ett stort mått av kontextualisering för att bli begripliga.

Före artiklarna finns en teoretisk och begreppsutredande text, nämligen ett avsnitt ur Wulf Segebrechts standardverk *Das Gelegenheitsgedicht. Ein Beitrag zur Geschichte und Poetik der deutschen Lyrik* från 1977, i översättning till svenska av Susanne Uhler Brand. Segebrecht inleder sin studie med att citera Goethe, som på ett ställe hävdar att alla hans dikter är tillfällesdikter. Segebrecht menar att Goethe härigenom har gjort det besvärligt för den tyska litteraturvetenskapen att definiera vad en tillfällesdikt är. I Uhler Brands värdefulla kommentar till översättningen får vi läsa bland annat om detta.

I en essä signerad Anders Piltz, ”Ferlin tagen på bar diktargärning”, räddas några tidigare publicerade diktrader av Nils Ferlin ur glömskan.

I numret finns även rapporter från två konferenser som ägde rum under försommaren 2012, dels *The Strindberg Legacy / Arvet efter Strindberg*, Stockholms universitet, 31 maj–3 juni, dels *Scandinavian Spaces: Memory – Art – Identity*, Lunds universitet, 7–9 juni. Från den förra konferensen kan vi publicera Björn Meidals anförande, från den senare Petra Broomans och Dag Blancks föredrag. De två sistnämnda anförandena hänger intimt samman och behandlar den för svensk litteraturvetenskap angelägna frågan om tillståndet för internationell skandinavistik.

Sist i numret finns ett block med recensioner.

Redaktionen önskar god läsning!

Daniel Möller

P.S. Glöm inte att senast 25 september göra en anmälan till årets *TfL*-dagar, ”Litteraturstudiet och det akademiska språket”, i Lund 12–13 oktober. För mer information om konferensdagarna, se programbladet på s. 220.